

a la lluna
de València

La nova catacumba

Arthur Conan Doyle

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

ELABORADES PER JOSEP MARCO BORILLO

NOTA SOBRE LES PROPOSTES DIDÀCTIQUES

Les propostes didàctiques que es troben en els llibres d'aquesta col·lecció han estat concebudes com un instrument auxiliar, sempre que calga, de la tasca lectora.

Segons els objectius que es pretenga assolir, segons les necessitats i disponibilitats dels receptors, caldrà fer una selecció més o menys àmplia i més o menys profunda d'aquest ventall obert de possibilitats diverses i variades. També es podrà suprimir, variar, completar o fer tot allò que els discents i els docents consideren convenient per tal de fomentar la lectura, tot millorant la comprensió, la capacitat de relació i de raonament i, sobretot, la capacitat de diversió i creació personal que qualsevol llibre ofereix als seus lectors.

A) SOBRE L'ÈPOCA I L'AUTOR

1. Com hem vist en la Introducció, gran part de la vida de Conan Doyle transcorre durant el regnat de la reina Victòria.

1.1. Explica qui va ser la reina Victòria d'Anglaterra

2.2. Enumera les principals característiques del seu regnat.

2. Indica quins avanços científics hi van haver durant l'època victoriana en els camps següents:

a) la zoologia, especialment per part de Charles Darwin;

b) l'arqueologia, sobretot en relació amb l'antic Egipte. A l'hora de buscar informació sobre aquest tema, pots utilitzar com a punts de partença els noms de Lepsius i Champollion, que s'esmenten al principi de «L'anell de Thot» i que, de ben segur, trobaràs en la majoria d'enciclopèdies.

3. Conan Doyle és universalment conegut per ser el creador de Sherlock Holmes.

3.1. Què en saps, de Sherlock Holmes?

3.2. Detalla les característiques de la personalitat del famós detectiu que es poden distingir també en els personatges dels tres relats que s'inclouen en el present volum.

4. Busca informació sobre la guerra dels bòer i explica en deu o quinze línies quines parts hi lluitaven i per què s'havia produït.

5. En la Introducció s'afirma que l'època victoriana està dominada pel realisme: és el gran moment de la novel·la realista.

5.1. Busca paral·lelismes d'aquesta tendència en altres literatures (la catalana, l'espanyola, la francesa...).

5.2. Digues quins autors s'hi podrien incloure.

B) SOBRE L'OBRA

1. Situació, acció i personatges

1.1. Busca informació sobre els elements següents, pertanyents a la vida de l'antic Egipte, i escriu-ne una breu definició:

Thot:

Tebes:

Luxor:

Heliòpolis:

Tuthmosis:

Osiris:

Avaris:

Horus:

Kefren:

Anubis:

Memfis:

1.2. Sosra va viure 4.000 anys, gràcies al poder del seu elixir.

1.2.1. Fes una llista dels cinc esdeveniments històrics més importants de què va ser testimoni.

1.2.2. Justifica la teua elecció.

1.3. Fes una descripció acurada dels animals següents, que s'esmenten en «El gat del Brasil» i que Everard King mirava de criar a la seua propietat:

Armadillo:

.....

Oriol:

.....

Pècari:

.....

Teixó:

.....

1.4. En «La nova catacumba» se'ns diu que Burger i Kennedy tenen caràcters oposats. Compara tots dos personatges en relació amb els trets de la seua personalitat i de la seua posició social. Per a fer-ho, pots utilitzar el quadre següent:

	Kennedy	Burger
Tret 1:		
Tret 2:		
Tret 3:		
Tret 4:		
Etc.		

2. Nucli temàtic

2.1. En el punt 4.2 de la Introducció es diu que la possible usurpació del paper de la divinitat per part de Sosra ens recorda el mite de Faust.

2.2.1. Explica en què consisteix aquest mite.

2.2.2. Enumera almenys tres obres de la literatura universal que el tinguen com a tema.

2.2. Darwin és al·ludit al principi de «L'anell de Thot», però és en «El gat del Brasil» on el principi darwinià de la supervivència dels més ben dotats podria aplicar-se amb major rellevància. Relaciona aquest principi amb el desenllaç de la història.

2.3. Assenyala les característiques del gènere de terror que es poden identificar en cadascun dels tres relats.

2.4. Tot sovint, quan estem llegint una narració, no ens adonem de la importància d'una dada o d'una informació concreta fins que no passa alguna cosa posterior. Aleshores, rebobinem i comprenem allò que, amb anterioritat, ens havia passat mig desapercebut. Tenint això en compte, identifica els trets del

caràcter de Burger que expliquen la crueltat de la seua venjança. La descripció de Burger es troba al principi del relat.

3. Organització del relat

3.1. Imagina que Vansittart Smith conta la seua història en primera persona i reescriu, des del seu punt de vista, el fragment en què apareix Sosra amb el llum al final del corredor.

3.2. En el punt 4.4.1 de la Introducció s'afirma que l'estructura de les tres històries respon a la distribució clàssica en presentació, nus i desenllaç.

3.2.1. Aplica aquesta estructura en «El gat del Brasil» tot especificant on comença i on acaba cadascuna de les tres parts.

3.2.2. Justifica la teua divisió.

3.3. Imagina que, per algun atzar inesperat, Kennedy troba l'eixida de la catacumba i pot, per tant, explicar les experiències que hi ha viscut. Redacta un text d'unes vint o vint-i-cinc línies en què expliques aquestes experiències, en primera persona i des del punt de vista de Kennedy, posant especial atenció a la impressió que li fa moure's en la foscor i a la manera com ha estat capaç d'eixir-ne.

4. Estil

4.1. Relaciona els passatges de l'esquerra amb els trets d'estil llistats a la dreta, mitjançant fletxes. A cada passatge li pot correspondre més d'un tret. Pots trobar més informació sobre els trets estilístics en qüestió en l'apartat 4.5 de la Introducció.

A	Ús de llenguatge figurat
B	Grau baix de complexitat gramatical
C	Adjectivació
D	Atenció als detalls

- A. Tanmateix, quan l'home va traure l'última tira d'aquell cap de quatre mil anys, va haver de fer un gran esforç per ofegar un crit de sorpresa. En primer lloc, va lliscar per les mans i els braços de l'empleat un torrent de cabells llargs, negres i brillants. Després, una segona capa d'embenatges va descobrir un front ample i blanc, amb un parell de celles delicadament arquejades. A continuació, una tercera capa va deixar al descobert un parell d'ulls brillants i molt marcats i un nas recte, ben definit i, per últim, una quarta capa va mostrar una boca dolça, carnosa i delicada i una barbeta meravellosament perfilada.
- B. Tot encrespant la llarga esquena negra i lluent, es va alçar i estirar, dreçant-se sobre les dues potes del darrere, i amb una de les garres de davant contra la paret, va alçar l'altra i va passar les urpes per la xarxa de davall meu. Un ganxo blanc i afilat va esgarrar-me els pantalons, perquè he de dir que encara anava vestit d'etiqueta, i va fer-me un solc al genoll.
- C. Havia encés el fanal i amb la llum van poder seguir un caminet estret i tortuós que serpentejava a través dels maresmes de la Campanya. El gran aqüeducte de l'antiga Roma semblava un cuc gegant enmig del paisatge banyat per la llum de la lluna.
- D. He viatjat per totes les terres i he tractat amb totes les nacions. Totes les llengües em són ben iguals. Les he apreses totes perquè m'ajudaren a matar el temps fatigós. No cal que li diga com m'ha passat de lent: el llarg naixement de la civilització moderna, la monòtona edat mitjana, els foscos temps de la barbàrie. Ara tot ha quedat enrere. Mai he mirat amb ulls enamorats una altra dona. Atma sap que li he estat fidel.

4.2. Tot tenint en compte el que es diu en el punt 4.5 de la Introducció, indica quina és la funció de l'exemple de paral·lisme gramatical que apareix en el passatge següent:

Però, com trobaria l'anell? No el tenia ell quan el van despullar per a embalsamar-lo: d'això n'estava segur. No estava tampoc entre els seus efectes personals. Vaig buscar inútilment en cada cambra on ell havia entrat, en cada caixa i cada gerro i cada estri que li pertanyia. Vaig garbellar la mateixa sorra del desert en els llocs per on havia acostumat a passejar però, fera el que fera, no trobava cap indicatiu de l'anell de Thot.

C) CREACIÓ I APLICACIÓ

1. Explica els mètodes que seguien els antics egipcis per a embalsamar els morts i per a embenar-los abans de posar-los dins del sarcòfag. Pots trobar informació a la següent pàgina d'Internet: <www.ancientegypt.co.uk/menu2.html>.

2. Tornem ara a la qüestió del darwinisme. Tot i que el principi de la selecció natural és generalment acceptat tant pels científics com pels no experts, hi ha una part de la teoria de l'evolució de Darwin que, encara avui dia, topa amb la resistència d'alguns sectors socials: la que lliga la nostra espècie, l'*homo sapiens*, amb els primats superiors. Sense anar més lluny, no fa molts anys es va prohibir que s'ensenyara la teoria de l'evolució en les escoles d'un estat nord-americà. Cal recordar, en el mateix sentit, que els descobriments de Darwin van trobar immediatament l'oposició frontal de l'Església, perquè s'entenia que posaven en dubte l'origen diví de l'espècie humana. Escribeu un text d'unes vint o vint-i-cinc línies per a argumentar que la teoria de l'evolució no té per què ser incompatible amb la fe cristiana.

3. Com ja s'apuntava en la Introducció, almenys dos dels tres relats de què consta el present volum desprenen una sensació de claustrofòbia. Imagina que tu mateix/a ets claustrofòbic/a i que et trobes atrapat/da en un ascensor. Inventa una història per a aquesta situació, narrada en primera persona, tot posant l'èmfasi en les teues sensacions, és a dir, des d'un punt de vista molt subjectiu.

4. Com ja s'ha vist a la Introducció, el tema de la curiositat intel·lectual és present en els relats d'aquest recull. Hi queda palés que l'excés de curiositat pot tenir conseqüències funestes (encara que per motius diferents). Això lliga amb un aspecte de la coneguda novel·la d'Aldous Huxley *Un món feliç*, on precisament una de les premisses de la felicitat és la ignorància, és a dir, la negació de l'afany de saber.

4.1. Creus que hi ha una oposició tan radical entre saviesa i felicitat o, per contra, l'afany de saber (la curiositat intel·lectual) només és perjudicial quan es converteix en desmesurada?

4.2. En parelles, discuteix aquesta qüestió i després poseu en comú les conclusions a què hàgeu arribat amb les de la resta de la classe.

5. Busca informació sobre els monuments romans següents: les termes de Caracal·la, el castell de Sant'Angelo, el temple de les Vestals, l'església de Sant Joan, les catacumbes de Sant Calixt, la tomba de Cecília Metel, la Via Appia. Una vegada disposes d'aquesta informació, escriu un paràgraf sobre cadascun dels monuments com si haguera de formar part d'una guia de Roma per a turistes valencians. Es tracta, per tant, de donar informació, però també d'atraure el lector, tot fent-li sentir curiositat perquè vaja a visitar el monument en qüestió. Pots aconseguir informació en multitud d'enciclopèdies, llibres d'història i d'història de l'art, etc., i també en les pàgines d'Internet següents: <www.romeguide.it>, <www.catacombe.roma.it/welcome.html>, <history.evansville.net/rome.html>.

6. Per acabar us proposem tres temes per al debat a classe, aprofitant alguns dels temes que de manera més o menys indirecta apareixen als relats de Conan Doyle. Per a la seua organització feu grups de tres o quatre segons l'opinió que tingueu respecte d'aquestes qüestions i elaboreu arguments a favor de la vostra postura. Tot seguit, que cada grup nomeni un portaveu i que els portaveus s'apleguen segons el signe de la seua opinió, per tal de dur a terme el debat on el professor/-a farà de moderador/-a.

6.1. Com ja véiem en la Introducció, el final de «La nova catacumba» ens posa davant d'un dilema moral: és justa la venjança de Burger o, per contra, el castic no guarda proporció amb la culpa, per ser massa cruel?

6.2. Un altre debat possible podria girar a l'entorn del tema del colonialisme, present (tot i que de manera soterrada) en «El gat del Brasil» i que mostra una connexió biogràfica amb l'autor, ja que Conan Doyle va ser un defensor destacat de l'Imperi Britànic. El colonialisme europeu descansa sobre la creença en la superioritat de la raça blanca. Si s'entén que aquesta superioritat dóna dret als europeus a sotmetre els altres pobles, fins i tot per mitjà de la violència, no hi ha dubte que avui dia el colonialisme com a doctrina trobaria pocs adeptes. Ara bé, si es fa una lectura una mica més subtil d'aquesta idea i es considera que allò que distingia els europeus no era una superioritat inherent, sinó el fet que la seua cultura es trobava en una situació més avançada que la de les terres i pobles que conquerien, de ben segur que es trobaria més gent que hi estaria d'acord. Segons aquest argument, el colonialisme seria una mena d'acte de caritat, que en darrera instància serviria per a traure els pobles primitius del seu endarreriment. Doncs bé, la pregunta d'aquest debat es podria formular així: hi ha cultures (no races) superiors a altres, de manera que és legítim que intenten imposar-se a les presumptament inferiors? O, per contra, la diversitat cultural és un patrimoni que convé preservar, encara que el preu que cal pagar pugui ser l'endarreriment.

ment econòmic i social? El dilema té molta vigència avui dia, que tant es parla de globalització de l'economia (i d'altres coses).

6.3. Un tercer debat possible seria el relacionat amb la dicotomia ciència/ètica. Sosra potser ultrapassa els límits permesos a la intel·ligència humana en fabricar un elixir que li permet viure gairebé eternament. La forma contemporània d'aquesta dicotomia és la del dret de la ciència a manipular els principis de la vida humana en estat natural. El cas més polèmic és el del clonatge humà amb finalitats mèdiques o terapèutiques. És lícit que l'home fabrique teixits o fins i tot embrions humans, ni que siga amb aquestes finalitats? Es tracta d'un debat que acaba de començar, però que ens tindrà entretinguts, de ben segur, al llarg dels propers anys.